

МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПУ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА¹

Розвиток демократичної, правової держави та громадянського суспільства в Україні об'єктивно висуває питання механізму забезпечення принципу гендерної рівності на одне із головних місць у системі найбільш суспільно важливих питань. У цьому контексті важливе значення для розвитку вітчизняної правової доктрини має монографія І. Грицай «Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика».

Перехідний етап функціонування Української держави збільшує значення дослідження сучасних механізмів формування органів публічної влади на основі принципу гендерної рівності. Якісний розвиток окремих адміністративно-територіальних одиниць та всієї держави загалом, формування представницьких органів влади з дотриманням принципу гендерної рівності, створення відповідних умов для реалізації зазначеного на практиці, ефективність роботи публічної влади та дієвість інститутів громадянського суспільства має прямий вплив на процес становлення України загалом та, відповідно, на її міжнародний імідж.

Монографія, присвячена аналізу питань принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення в Україні, містить обґрунтування теоретичних проблем у досліджуваній сфері. Загальній меті дослідження підпорядкована і його структура, що містить чотири розділи, які спрямовані на вивчення: поняття та сутності принципу гендерної рівності; методології дослідження принципу гендерної рівності; поняття та загальної характеристики елементів механізму забезпечення принципу гендерної рівності, зокрема, його нормативно-правової та інституційної складових; гендерної політики в Україні; забезпечення принципу гендерної рівності в парламенті; принципу гендерної рівності у збройних силах; гендерного бюджетування та гендерної експертизи; забезпечення принципу гендерної рівності у сфері місцевого самоврядування та у діяльності громадських ор-

¹ Грицай І. О. Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика: монографія. К.: Хай-Тек Прес, 2018. 470 с.

ганізацій; практики Європейського суду з прав людини у сфері забезпечення принципу гендерної рівності.

Різні аспекти принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення були об'єктом вивчення у працях різних дослідників з різноманітних суспільних наук та наукових шкіл. Однак сьогодні у науці залишилося багато питань, а у зв'язку з процесом євроінтеграції виникли ще й нові питання та завдання щодо механізму забезпечення принципу гендерної рівності, які вимагають якнайшвидшого вирішення. Інтенсифікація наукових розробок сприятиме виробленню комплексу теоретичних знань, необхідних для підготовки науково-обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення процесу механізму забезпечення принципу гендерної рівності. Це свідчить про необхідність та доцільність всебічного наукового дослідження принципу гендерної рівності та механізму його забезпечення.

Монографічна робота характеризується системністю, методологічною єдністю, органічним поєднанням теоретичних й практичних проблем науки теорії держави і права. Автор спирається на значну методологічну базу, використовуючи систему загальнофілософських, загальнонаукових, спеціально-наукових та власних методів правознавства.

Суттєвим є те, що у роботі І. Грицай спирається на широкий спектр вітчизняних та зарубіжних дослідницьких джерел, не обмежуючись лише юридичними доробками. Теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові праці фахівців у сфері філософії, соціології, політології, науки державного управління, загальної теорії держави і права, галузевих юридичних наук, що, безперечно, сприяло всебічному та ґрунтовному аналізу вказаної тематики. Комплексний підхід забезпечив повноту та всебічність огляду проблеми, теоретичних узагальнень вченого і сприяв наданню пропозицій до нових концепцій вітчизняної юридичної науки механізму забезпечення принципу гендерної рівності.

Досліджуючи сутність принципу гендерної рівності, автор доходить справедливого висновку, що незважаючи на те, що після декількох десятиліть проведення досліджень у сфері гендерної рівності різними вітчизняними та зарубіжними науковцями, більшість із них так і не виокремлюють принцип гендерної рівності як один із основних принципів права, проте гендерна рівність є одним із основних принципів розвитку громадянського суспільства та правової держави.

Заслуговує на увагу позиція науковця про те, що відкрита та прозора взаємодія органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства є ґрунтом для забезпечення гендерного збалансування, унеможливлення монополізації влади та подальшої її децентралізації

і загалом демократизує весь процес публічного управління. Окрім низки наявних механізмів, сьогодні важливу роль для розвитку принципу гендерної рівності виконує контроль – державний та громадський. Останній є особливим виявом демократичного функціонування держави на сучасному етапі.

Позитивним у роботі слід відзначити детальний виклад загальних теоретичних питань, що стосуються механізму забезпечення принципу гендерної рівності, всебічний аналіз його елементів. Автор запропонував чимало практичних положень щодо удосконалення функціонування вітчизняного парламенту у напрямі забезпечення принципу гендерної рівності. Застосовано комплексний підхід до вивчення забезпечення принципу гендерної рівності у збройних силах.

Варто виокремити й теоретико-прикладну роль авторського дослідження гендерного бюджетування та гендерної експертизи. Так, ефективність і динаміка розвитку економіки кожної країни більшою мірою залежить від того, скільки засобів і як держава вкладає у людський капітал. Інтеграція гендерної складової у бюджетний процес та переструктурування доходів та витрат таким чином, щоб потреби жінок та чоловіків були відповідно представлені у статтях бюджету, є основними напрямками реалізації цього питання. Формування бюджету з урахуванням гендерних особливостей робить його прозорим, гроші витрачаються ефективно, послуги отримують усі соціальні та гендерні групи. Своєю чергою, практична значущість гендерно-правової експертизи полягає у можливості істотно підвищити якість законопроектів, проаналізувати можливі наслідки впливу законів і знайти в них недоліки до моменту прийняття Верховною Радою України остаточного рішення. У результаті науковцем сформульовані важливі положення щодо вдосконалення та підвищення ефективності гендерного бюджетування та гендерної експертизи, враховуючи позитивний досвід інших держав світу у цій сфері.

Потрібно акцентувати й на вивчення автором питань забезпечення принципу гендерної рівності у сфері місцевого самоврядування. Оскільки ця проблема, незважаючи на свою важливість, є такою, що не отримала належного місця у наукових працях вітчизняних вчених, зокрема правників. Більшість з праць підготовлено або до прийняття Закону України «Про місцеві вибори», який заклав основу для визначення нового орієнтиру у досліджуваній сфері, або ж мають моніторингове, аналітичне, статистичне тощо значення. Тому здійснений аналіз дав змогу науковцю розкрити найактуальніші проблеми у цій сфері та запропонувати можливі шляхи їх вирішення, зокрема, новацією має стати інститут медіації (посередництва) між гендерно

вразливими групами населення, зокрема й національним меншинами, та місцевою владою, різними соціальними та медичними установами тощо.

Ознайомлення з монографією І. Грицай «Механізм забезпечення принципу гендерної рівності: теорія та практика» дає можливість підсумувати, що це перше системно-структурне та всебічне дослідження механізму забезпечення принципу гендерної рівності на вітчизняних просторах, яке становить цілісну, завершену, наукову працю, в якій вирішується проблема механізму забезпечення принципу гендерної рівності.

Наукові результати, висновки та пропозиції, зроблені у рецензованій монографічній роботі, можуть бути впроваджені у практичну діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інститутів громадянського суспільства, використані для проведення подальших наукових досліджень, а також для опанування теоретико-практичного матеріалу з теорії держави і права тощо.

*Професор кафедри теорії права
та держави юридичного факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
доктор юридичних наук, професор,
дійсний член (академік)
Національної академії правових наук України,
Заслужений юрист України
Костицький Василь Васильович*